

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Kunta

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [Alueellisen yhteistyöryhmän haasteena on huolehtia yhteistyöstä toimintaympäristöltään hyvin erilaisten kuntien palveluissa. Alueellisen yhteistyöryhmän lisäksi tarvittaneen omat yhteistyörakenteet hyvinvointialueen ja Espoon kaupungin välillä. Yhteistyön toteutumisen tulee olla sujuvaa ennen kaikkea esiopetusyksikkö-, koulu- tai oppilaitostasolla. Yhteistyölle tulee saada pysyvät rakenteet.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Sovitaan alueellisesti [Hyvinvointialueet ovat hyvin erilaisia, joten alueellisen sopimisen tulee olla mahdollista.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Tämä toimintatapa voi korvata nykyisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 12 §:n, jonka mukaisesti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava mm. opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet. On kuitenkin huomioitava, että mikäli kunta tekee yhden opiskeluhuoltosuunnitelman, se merkitsee hyvin ylätasoisia suunnitelmaa. Opiskeluhuoltosuunnitelmat ovat erilaiset esiopetuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja

ammattillisessa koulutuksessa. On tarkoituksenmukaista tehdä kunnan opiskeluhoitosuunnitelmat erikseen eri koulutusasteille. Suunnitelmia on ehdotetussa mallissa paljon, ja on mietittävä, miten ne realistisesti käytännön tasolla pystyvät ohjaamaan toimintaa. Suunnitelmien tavoitteena tulee olla oppilaiden ja opiskelijoiden tasalaatuiset ja yhdenvertaiset palvelut. Suunnitelmien tulee näkyä oppilaitosten arjessa ja ohjata toimintaa.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoiton yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma jäänee kauas oppilaitosten arjen toiminnasta. Sen tulee olla strateginen asiakirja. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma ei voi liian tarkasti ohjata toimintaa oppilaitoksissa. Opiskeluhoiton toteutuksessa tulee olla mahdollisuus nopeastikin reagoida toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

On varmistettava, että toimijat eivät voi pudota ulkopuolelle. Tulee luoda yhteistyörakenteet, jossa kaikki opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ovat mukana. Erityisesti tulee kiinnittää huomioita erityisen tuen oppilaisiin, miten varmistetaan sujuva siirtyminen toisen asteen koulutukseen. Oppivelvollisuuden laajentuminen koskee kaikkia alle 18-vuotiaita (ml. vaativan erityisen tuen opiskelijat).

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoitopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoitosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä [Hyvinvointityö on kunnan ja hyvinvointialueen yhteistä työtä, jolla on oltava selkeät tavoitteet ja rakenne, jotka määritellään alueellisesti. Opiskeluhoito on merkittävä yhdyspinta kunnan ja hyvinvointialueen palveluissa. Opiskeluhoiton on jatkossakin oltava kokonaisuus, jota ensisijaisesti toteutetaan yhteisöllisenä hyvinvointityönä oppilaitoksen kaikkien aikuisten toimesta. Yksilökohtaisessa asiakastyössä keskeistä on oppilaan saama oikea-aikainen ja tarpeen mukainen tuki. Se alkaa huolen havaitsemisesta ja puheeksi ottamisesta. Eheitä palvelupolkuja tarvitaan erityisesti mielen hyvinvointiin ja neuropsykiatriisiin vaikeuksiin liittyen. Oppilaiden tai opiskelijoiden näkökulmasta palvelujen tulee toteutua saumattomasti myös siirtymävaiheessa riippumatta, mikä hallintokunta palvelut järjestää. Koulujen ja oppilaitosten näkökulmasta on tärkeää turvata psykologi- ja kuraattoripalvelut lähipalveluna, jolloin työntekijät ovat osa kouluyhteisöä ja mukana koulun arjessa. Palveluja ei voida toteuttaa ”keikkatyönä”, vaan tarvitaan pysyviä työntekijöitä, jotka tulevat oppilaille tai opiskelijoille tutuiksi ja helposti lähestyttäviksi. Eli tilanteessa, jossa psykologi- ja kuraattoripalvelujen johtaminen tapahtuu huomattavasti nykyistä kauempaa, hyvinvointialueelta, on turvattava työn toteutuminen läsnätyönä esiopetusyksiköissä, kouluissa ja oppilaitoksissa. Kuraattorien tehtäväkuva tulee jatkossakin olla ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea. Asiakkaan sujuvan palvelupolun mahdollistamiseksi yhteistyötä tulee sote-toimijoiden kanssa tiivistää unohtamatta kuitenkaan, että perustyö on olla oppilaan tukena koululla. Esiopetuksen opiskeluhoiton näkökulmasta tulee jatkossakin huomioida esiopetukseen liittyvät ominaispiirteet ja haasteet, esimerkiksi seikat, että esiopetus on pääsääntöisesti osa päiväkotien toimintaa ja mukana

on myös yksityisiä päiväkoteja. Esiopetuksen opiskeluhuollossa on tärkeä turvata riittävä ja pysyvä opiskeluhuollon henkilöstö ja se, että psykologi- ja kuraattoripalvelut eivät jää ”keikkatyöläisten” varaan ja liian kauas esiopetuksen arjesta. Jatkossa tämä tulee huomioida myös kaksivuotisen esiopetuksen näkökulmasta.]

Opiskeluhuollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhuollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Ehdotettujen muutosten myötä koulun tai oppilaitoksen opiskeluhuoltokertomukseen kirjattaisiin vain välttämätön tieto, ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö kirjaisi yksilötapaamiset terveyden- ja sosiaalihuollon tietojärjestelmiin. Näin tieto lasten ja nuorten terveydentilaan ja sosiaaliseen tilanteeseen liittyvistä asioista pysyisi asianmukaisesti erillään koulun tietojärjestelmistä. Tämä on hyvä ja selkiyttää nykyistä epäselvää käytäntöä. Opiskeluhuoltokertomuksiin tulisi olla kansallista ohjausta nykyistä enemmän. Koordinointia, vastuita ja rooleja tulee selkiyttää.

Psykologien ja kuraattorien asiakastietojärjestelmät vaihtelevat eri kunnissa. Espoossa käytössä on Aura. Keskeistä on jatkossakin huomioida, että niihin voidaan kirjata myös psykologien ja kuraattorien opiskeluhoitolain ensisijaiseksi määrittelemä työmuoto, yhteisöllinen työ. Yhteisöllisen työn eri muodot tulee saada näkyväksi myös tietojärjestelmässä. Asiakastietojärjestelmässä tulee olla mahdollisuus kirjata opiskelijan saamaa tukea sekä yksilökohtaisessa että yhteisöllisessä työssä.

Asiakastietojärjestelmän tulee mahdollistaa tiedolla johtaminen. Tietoa tulee saada johtamisen ja kehittämisen tueksi sekä yksilökohtaisesta asiakastyöstä että yhteisöllisestä työstä.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Ehdotetun oppilas- ja opiskeluhoitolain 16 §:n mukaan ”Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoitopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoitopalvelujen henkilöstöön yhteisymmärryksessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.”

Ehdotuksen mukaan säännöksestä tullaan poistamaan yhteydenoton mahdollisuus opiskeluhoitopalvelujen henkilöstöön siinä tilanteessa, jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä opiskelijan kanssa. Tämän mahdollisuuden tarpeellisuutta on kommentoitu erikseen kohdassa 9.

Lisäksi valmistelutöissä korostetaan sitä, että tietojen antaminen perustuu EU:n yleisen tietosuojasetuksen (jäljempänä tietosuojasetus) 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena rekisteröidyn suostumukseen. Vaikka yhteydenotto tehtäisiin yhteisymmärryksessä opiskelijan kanssa,

henkilötietojen käsittelyn perusteena ei tulisi olla rekisteröidyn suostumus vaan oppilas ja opiskelijahuoltolakiin perustuva lakisääteinen tehtävä.

Suostumusta ei lähtökohtaisesti tulisi käyttää käsittelyperusteena viranomaistoiminnassa, koska rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tietosuoja-asetuksen resitaalin 43 mukaan ”Jotta voidaan varmistaa, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti, suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa rekisterinpitäjänä on viranomainen ja jossa on sen vuoksi epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa kyseiseen tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa.”

Suostumus ei ole aidosti vapaaehtoinen, jos rekisteröity on heikommassa asemassa suhteessa rekisterinpitäjään. Rekisteröity voi olla heikommassa asemassa esimerkiksi silloin, jos suostumuksen kysyjä on viranomainen. <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus>

Se, että tietosuoja-asetuksen mukainen suostumus ei ole tässä tilanteessa soveltuva käsittelyperuste, tulee edellä mainitun lisäksi esiin seuraavilla tavoilla:

- Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa suostumuksensa koska tahansa. Peruuttaminen ei vaikuta ennen peruuttamista suoritettujen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuteen. On kyseenalaista, minkälainen vaikutus suostumuksen peruuttamisella olisi käytännössä, kun suostumus annetaan nimenomaan tietojen antamiseen ja kun tiedot on jo annettu. Opiskeluhuollon yksilökohtainen asiakkuus on luonnollisesti jatkossakin vapaaehtoista

- Lain valmistelutöiden mukaan oppilas tai opiskelija voisi antaa suostumuksen suullisesti kasvokkain keskustellessa.

- o Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan mukaan jos tietojenkäsittely perustuu suostumukseen, rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan, että rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn. Tämä tarkoittaa usein käytännössä sitä, että tietosuoja-asetuksen mukainen suostumus pyydetään kirjallisesti, jotta suostumuksen olemassaolo voidaan jälkikäteen osoittaa.

- o Tämän lisäksi tietosuoja-asetuksen mukaisen suostumuksen tulee olla nimenomainen. Tietosuojavaaltuutetun toimiston ohjeen mukaan ”Nimenomaisuuden vaatimuksella tarkoitetaan tapaa, jolla rekisteröity ilmaisee suostumuksensa. Nimenomaisen suostumuksen voi antaa esimerkiksi allekirjoittamalla kirjallisen lausuman, sähköisellä allekirjoituksella tai kaksivaiheisella varmistuksella. Rekisteröity voi esimerkiksi ensin vastata lähettämääsi sähköpostiin, minkä jälkeen hänelle lähetetään vielä vahvistuslinkki tai -koodi tekstiviestillä. Velvollisuutesi rekisterinpitäjänä kasvavat sitä mukaa, mitä korkeampia riskejä henkilötietojen käsittelyyn liittyy.”
<https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus>

- Kun rekisterinpitäjä pyytää rekisteröidyn suostumusta henkilötietojen käsittelylle, rekisteröidylle on ilmoitettava vähintään alla luetellut tiedot. On tärkeää, että rekisteröity tietää, mihin tarkoituksiin ja

mitä tietoja hänestä luovutetaan, mutta on huomioitava, että tietosuoja-asetuksen mukaisen suostumuksen pätevyyden edellytykset ovat hyvin tarkat eivätkä välttämättä kaikilta osin edistä tavoitetta siitä, että opetustoimen työntekijät voivat tarvittaessa sujuvasti ja viiveettä ohjata tuen tarpeessa olevan oppilaan tai opiskelijan opiskeluhoitopalvelujen piiriin.

o rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjät (yhteisrekisterinpitäjäys) ja muut mahdolliset tahot, joille tietoja luovutetaan

- o kaikki erilliset käyttötarkoitukset, joita varten suostumus on pyydetty
 - o mitä tietoja rekisteröidyltä kerätään
 - o rekisteröidyn oikeus peruuttaa suostumus
 - o tietojen käyttäminen automatisoitujen yksittäispäätösten tekemiseen ja profilointiin
 - o riskit tietojen siirrosta EU:n ulkopuolisiin maihin, kun maan osalta ei ole tehty päätöstä tietosuojan tason riittävyden osalta ja asianmukaisia suojatoimia ei ole toteutettu.
- <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus>

Tietojen käsittely ja antaminen perustuu viime kädessä opetustoimen lakisääteiseen velvollisuuteen.

8) Opiskeluhoollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhoollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaajojen puitteissa?

Ei. Mikäli vastaatte ei, miten pitkän siirtymäajan arvioitte olevan tarpeellinen [Aikataulussa on huomioitava hyvinvointialueen asiakastietojärjestelmän ratkaisut ja niiden käyttöönoton aikataulu. Hyvinvointialueella eri kunnissa on eri ratkaisuja, joiden yhteensovittaminen on haastavaa. Kuraattorien asiakastietojen liittäminen Kanta-tietojärjestelmään vaatii vielä lisää työstöä.]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

Ehdotus, että yhteydenotto opiskeluhoollon palveluihin sisältäisi jatkossa vaihtoehtona myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, on kannatettava. Emme kannata sitä, että opiskeluhoitopalveluihin ei voisi ottaa yhteyttä ilman oppilaan tai opiskelijan suostumusta. Lain valmistelutöiden mukaan ”Mikäli lapsi tai nuori kieltäytyisi yhteydenotosta, häntä ei saisi jättää vaille riittävää tukea.” On epäselvää, miten riittävä tuki varmistetaan tässä tilanteessa. Jatkossakin yhteydenotto tulee pääsääntöisesti tehdä yhdessä opiskelijan kanssa, mutta esimerkiksi koulupoissaolot voivat olla syy, jonka vuoksi opettajan tulee voida ohjata oppilas opiskeluhooltoon ilman opiskelijan suostumusta.

On huomioitava, että opiskeluhuollon yksilökohtainen asiakkuus on jatkossakin vapaaehtoista ja perustuu suostumukseen.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämismääräysten olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidätkö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Ei, ohjaus- ja kehittämisvastuut tulee säilyttää nykyisellään [Tärkeätä on, että molemmat toimijat tekevät tiivistä verkostomaista yhteistyötä. Yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoito muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, ja palveluita toteutetaan osana oppilaitoksia, jonka takia myös yksilökohtaisessa työssä opetushallituksen ohjaus on edelleen tarpeen. Mikäli opetushallituksen rooli opiskeluhuollon ohjauksessa kapeutuu, uhkana on, että palataan takaisin yksilökohtaisen työn painotukseen ja ongelmakeskeiseen ajatteluun. Toisaalta Terveiden ja hyvinvointilaitoksen vastuu palveluiden ohjauksesta ja kehittämisestä olisi tärkeää psykologi- ja kuraattoripalveluiden, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon palveluiden osalta, jotka siirtyvät hyvinvointialueen järjestämismääräykselle. Terveiden ja hyvinvointilaitoksella on tähän liittyvää substanssiosaamista. Espoon kaupunki korostaa yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhuollon yhteisen kokonaisuuden muodostumista yhteistyössä Opetushallituksen ja Terveiden ja hyvinvointilaitoksen kanssa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi annettavaa esim. rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta, mikä tukisi myös kuraattoripalvelujen tunnistamista ennaltaehkäisevinä ja hyvinvointia edistävinä sosiaalipalveluina. Opiskeluhuollon kokonaisuudessa tarvitaan selkeä työnjako ohjauksessa sekä vankempaa kansallista kehittämistä, joka tukee paikallisten palvelujen toteuttamista. Opiskeluhuollon tulee jatkossakin olla osa opetussuunnitelmaa, joka on kouluissa toimintaa ohjaava asiakirja.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

Opiskeluhuollon tarkoitus on tukea oppilaan ja opiskelijan opiskelukykyä. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoitona koko kouluyhteisön voimin. Opiskeluhoitopalvelujen suuntaaminen yhteisölliseen ja rakenteelliseen työhön edistää työpanoksen oikea-aikaista ja vaikuttavampaa hyödyntämistä koulun arjessa. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa (psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhoito) keskeistä on varhainen tuki tilanteessa, jossa oppilaalla on oppimiseen tai hyvinvointiin liittyviä haasteita.

Huolena sote-uudistuksessa on, että psykologi- ja kuraattoripalvelujen resurssit pienenevät ja alueiden erityispiirteiden huomioiminen vähenee. Oppilaiden ja opiskelijoiden palvelutarpeet yhä vain lisääntyvät (mm. nuorten ahdistuneisuus ja masentuneisuus), jolloin tukea pitää olla helposti saatavilla. Espoossa vieraskielisen väestön kasvava määrä haastaa kaikissa palveluissa huomioimaan vieraskielisten oppilaiden ja perheiden erityistarpeet. Se tarkoittaa, että myös opiskeluhoitoon tarvitaan enemmän psykologi-, kuraattori-, terveydenhoitaja- ja lääkäriresursseja Kunnan järjestämänä palveluna psykologi- ja kuraattoriresursseja on voitu ketterästi suunnata sinne, missä

tarvetta on eniten. Tämä tulee mahdollistua myös uudessa tilanteessa. Ruotsinkieliset psykologi- ja kuraattoripalvelut on turvattava.

Monialainen yhteistyö tulee olla sujuvaa. Opetushenkilöstöllä tulee olla selkeät opiskeluhuollon konsultaatio- ja yhteistyörakenteet. Esimerkiksi nepsy-asioissa tulee olla sujuvat palvelupolut.

Opiskeluhoitopalveluja koskevien lakien uudistamisen yhteydessä esiopetusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten ääni tulisi olla vahvemmin mukana. Näin iso muutos vaatii huolellista valmistelua ja eri tahojen osallistamista.

Psykologien työvoimavaje on tällä hetkellä kestämaton. On tehtävä kansallisia ratkaisuja (opiskelupaikkojen lisääminen), jotta voidaan varmistaa psykologien saatavuus.

Kontturi Niklas
Espoon kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi